

Για τα οικονομικά των Πανεπιστημίων και των πανεπιστημιακών. Ανάλυση του σ/ν από την Αγγελική Δημητρακοπούλου

Η Αυγή

Χρηματοδότηση των πανεπιστημίων: μια βαθιά αγωνία

Ημερομηνία δημοσίευσης: 10/07/2011

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ*

Όταν το ύψος των πόρων που προσελκύουν τα πανεπιστήμια θεωρείται επίτευγμα προς επιβράβευση, οι διοικήσεις πανεπιστημίων που θα λειτουργούν με χρηματοοικονομικά και όχι ακαδημαϊκά κριτήρια, θα οδηγηθούν (ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης) σε εγκληματικά παραστρατήματα.

Η χρηματοδότηση των Πανεπιστημίων, όπως αυτή διαφαίνεται από το προτεινόμενο προσχέδιο νόμου, καθώς και από τις μέχρι σήμερα κυβερνητικές πρακτικές, προκαλεί μια βαθιά αγωνία. Για το πώς αυτή προδιαγράφεται, για το τι την εγγυάται, με τι όρους, σε ποια επίπεδα;

Ας ξεκινήσουμε, όμως, από το στοιχειώδες, που ίσως δεν είχαμε φανταστεί λίγους μήνες νωρίτερα: την επισφάλεια της μισθοδοσίας του προσωπικού των ΑΕΙ. «Ως προς το οικονομικό σκέλος, οι συμφωνίες προγραμματικού σχεδιασμού κάθε ιδρύματος εξειδικεύονται (α) στις λειτουργικές δαπάνες, (β) στις επενδύσεις και (γ) σε όλο το προσωπικό του ιδρύματος» (σελ. 89). Απαιτείται λοιπόν η απόλυτη και ρητή διασφάλιση, μέσα στον οποιονδήποτε ενδεχόμενο νέο νόμο, της απευθείας καταβολής από το κράτος των μισθών όλου του προσωπικού των δημοσίων πανεπιστημίων.

Νέο στοιχείο, ιδιαίτερα κρίσιμο για την υπόσταση των ΑΕΙ, είναι η εισαγωγή της «χρηματοδότησης από ιδιωτικούς φορείς ... με τους ειδικότερους όρους ... που μπορεί να προβλεφθούν με προεδρικό διάταγμα» (σελ. 79). Δεν είναι διόλου γνωστό το τι θα προβλεφθεί στο εν λόγω προεδρικό διάταγμα (εάν αυτό υπάρξει), ενώ σε άλλο σημείο αναφέρεται ότι «πόροι του ΝΠΙΔ είναι... χρηματοδοτήσεις από οποιαδήποτε ιδιωτική πηγή, ημεδαπή ή αλλοδαπή» (σελ. 86). Είναι, όμως, ευρέως γνωστά τα προβλήματα, για παράδειγμα αγγλικών πανεπιστημίων που δέχθηκαν χρηματοδοτήσεις είτε από ιδιωτικούς φορείς (έρευνες αμφίβολης αντικειμενικότητας), είτε από πολιτικούς φορείς χωρών (π.χ. Λιβύης, με αντάλλαγμα πτυχία συγκεκριμένων ατόμων). Η ανεξαρτησία της έρευνας και η εγκυρότητα των πτυχίων καθορίζουν την «αυτοτέλεια των πανεπιστημίων» και συνιστούν υπ' αριθμόν ένα σημείο διασφάλισης για την παραγωγή νέας γνώσης και την ποιότητα της εκπαίδευσης, εδώ και αιώνες. Όταν όμως το ύψος των πόρων που προσελκύουν τα πανεπιστήμια θεωρείται επίτευγμα προς επιβράβευση, οι διοικήσεις πανεπιστημίων που θα λειτουργούν με χρηματοοικονομικά και όχι ακαδημαϊκά κριτήρια θα οδηγηθούν (ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης) σε εγκληματικά παραστρατήματα.

Δεύτερο νέο στοιχείο συνιστά η ίδρυση Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού Δικαίου με τη μορφή Ανώνυμων Εταιρειών που θα διαχειρίζονται τους πόρους και την περιουσία των Πανεπιστημίων. Η συνταγματική εγκυρότητα των ανώνυμων αυτών εταιρειών δημοσίων πανεπιστημίων, βρίσκεται υπό έντονη αμφισβήτηση. Επιπρόσθετα,

είναι χαρακτηριστικό ότι, πέρα από την ασάφεια της σύνθεσης του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας, η Γενική Συνέλευση αυτής ταυτίζεται με το ίδιο το Συμβούλιο του Ιδρύματος (σελ. 86), αντί για τη Σύγκλητο: μια σύλληψη που δεν θα μπορούσαν να τη φανταστούν ούτε οι ελάχιστοι φανατικοί υπέρμαχοι της διαχείρισης των πανεπιστημίων με όρους εταιρειών.

Τρίτο στοιχείο, η κατανομή της δημόσιας επιχορήγησης για τα λειτουργικά έξοδα, που αναφέρεται πλέον σε δύο επίπεδα χρηματοδότησης:

(Α) **Τη «βασική χρηματοδότηση»**, όπου έχουμε την υπόσχεση εισαγωγής «αντικειμενικών κριτηρίων». Είθε να τα δούμε κάποτε, αφενός να είναι πράγματι αντικειμενικά και αφετέρου ο συνδυασμός τους να καταλήγει σε δίκαιη χρηματοδότηση. Κι αυτό γιατί το κράτος στην Ελλάδα χρηματοδοτεί εδώ και δεκαετίες τα πανεπιστήμια με τον πλέον απαράδεκτο τρόπο: ποσά που καθορίστηκαν κάποια στιγμή αυθαίρετα εξακολουθούν να δίδονται επίσης αυθαίρετα, δίχως να λαμβάνονται υπόψη οι αντικειμενικές ανάγκες.

(Β) Την «πρόσθετη χρηματοδότηση» που συνιστά νέα κατηγορία και βασίζεται σε δείκτες 'ποιότητας' και 'επιτευγμάτων'. Μια κατηγορία δεικτών είναι η 'αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας' ('άμεση περάτωση των σπουδών', 'πορεία επαγγελματικής ένταξης αποφοίτων' κ.ά.), ενώ μια άλλη κατηγορία είναι η 'διεθνοποίηση' (π.χ. αριθμός φοιτητών από το εξωτερικό). Πέρα από το ποια θα είναι πράγματι τα κριτήρια αυτά («*Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας ... καθορίζονται οι προϋποθέσεις κατανομής της, ομαδοποιούνται οι δείκτες και εξειδικεύεται η βαρύτητά τους*» (σελ. 91), ενδεχόμενα να οδηγήσουν στη σταθερή πριμοδότηση δύο-τριών κεντρικών πανεπιστημίων που εκκινούν από ένα υψηλό επίπεδο υποδομών..., ενώ αντίθετα τα μεγάλα πανεπιστήμια της περιφέρειας, με ελλιπείς υποδομές και αδυναμία εξασφάλισης της φοιτητικής μέριμνας, θα πιεστούν προς αλλοίωση της λειτουργίας και της αποστολής τους.

Χρειάζεται να ληφθεί υπόψη ότι κεντρικό ρόλο στη διαδικασία της χρηματοδότησης παίζει η Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ), με έναν άμεσο και έναν έμμεσο ρόλο. Η ΑΔΙΠ καθορίζει το σύστημα χρηματοδότησης λειτουργικών εξόδων και ίσως να είναι πράγματι εγκυρότερος ο προσδιορισμός ενός τέτοιου συστήματος από μία Αρχή (αρκεί να είναι όντως 'Ανεξάρτητη'), παρά από τις ηγεσίες υπουργείων περαστικών κυβερνήσεων. Ο έμμεσος, αλλά κρίσιμος ρόλος είναι αυτός της πιστοποίησης και της άμεσης συσχέτισης αξιολόγησης - χρηματοδότησης, εφόσον η εισήγηση ενός πανεπιστημίου για την τετραετή συμφωνία χρηματοδότησης λαμβάνεται υπόψη από το υπουργείο, κυρίως «*ως προς τη συμμόρφωση στα αποτελέσματα της αξιολόγησης και της πιστοποίησης*» (σελ. 89).

Τέλος, όσον αφορά τις προθέσεις, ας μη μας διαφεύγει πως έχει ήδη γίνει η εξής πρόβλεψη: «*προκειμένου περί παγίων λειτουργικών δαπανών των ΑΕΙ ... επιτρέπεται η κάλυψή τους, εν όλω ή εν μέρει από πόρους του ΝΠΙΔ*» (σελ. 86).

Κι ας μην ξεχνάμε παράλληλα πως κατά την τρέχουσα περίοδο, η κυβέρνηση έχει ρίξει στον πάτο των προτεραιοτήτων χρηματοδότησης τα ΑΕΙ, με μείωση 70%(!), ενώ ακόμα και το «Μνημόνιο 2» δεν προβλέπει μείωση για την Παιδεία παρά μόνο 7%.

Σε τι λοιπόν να βασιστούμε και πώς να συναινέσουμε, βάζοντας υποθήκη το μέλλον της ανάπτυξης αυτής της χώρας, το μέλλον της επιστήμης, το μέλλον της παιδείας;

Εν κατακλείδι, η έλλειψη στρατηγικής για την παιδεία και την έρευνα που ταλάνιζε την ελληνική κοινωνία εδώ και δεκαετίες φαίνεται πως αντικαθίσταται σήμερα από τη σαρωτική συρρίκνωση των πανεπιστημίων, που θα επιβληθεί με όρους «αγοράς», σε αντικατάσταση των όρων παραγωγής νέας γνώσης, αναγκών παιδείας και ανάπτυξης της Ελλάδας.

*** Η Αγγ. Δημητρακοπούλου είναι αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου Αιγαίου.**